

Література:

1. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Дорога змін: ефективне спілкування у кризових умовах життя. Миколаїв, Видавництво «Ліон», 2016. 182 с.
2. Ходан В. П., Богуш В.М. Комп'ютерна та Інтернет-залежність як хвороба ХХІ століття. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2012. Вип. 10. С. 255-262.
3. Чайкіна Н.О. Гендерно-рольові експектації подружньої пари. *Від гендерних ідеологій до дискусій про сучасну сім'ю. Монографія. Колектив авторів за наук. ред. Пушійка О. М., Власової Т. І. Дніпропетровськ: Вид-во ПФ «Стандарт-Сервіс», 2015. Частина II, П.2.4. С 114-123.*
4. Hawi, N. S., Samaha, M., & Griffiths, M. D. The Digital Addiction Scale for Children: Development and Validation. *Cyberpsychology, Behavior, And Social Networking*. 2019. Volume 22, Number 12, 771–778.

СТИЛЬ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ ДОШКІЛЬНИКІВ

Рогова А.В.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
rogovaya.av91@gmail.com*

Актуальність проблеми. Формування адекватної самооцінки – найважливіший чинник розвитку особистості дитини. Відносно стійка самооцінка формується у дітей під впливом оцінок з боку оточуючих, насамперед найближчих дорослих й однолітків, а також у процесі власної діяльності дитини і самостійної оцінки її результатів.

Адекватна самооцінка лежить в основі формування у дитини впевненості у собі і своїх можливостях, виступає підставою для розвитку особистої повноцінності і компетентності (Н.П. Берегова [1]). За словами А.В. Костюченко [2], діти із завищеною самооцінкою є досить рухливими, швидко можуть переключатися з одного виду діяльності на інший. Ці дошкільники не можуть адекватно оцінювати результати своїх вчинків, дій.

Формування самооцінки в дошкільному дитинстві має виражену залежність від типу батьківського ставлення та стосунків у сім'ї. В.Р. Павелків [3] зазначає, що оцінка дошкільником себе суттєво залежить від оцінки дорослого. Занижені оцінки послаблюють упевненість дитини в собі, завищені – спричиняють переоцінювання своїх можливостей і особистих якостей. Разом із тим, проблема впливу батьківського виховання на становлення особистості дитини, становлення її самооцінки зокрема, хоча і виступала предметом багатьох наукових досліджень, але набуває особливої актуальності в кризових умовах сьогодення.

Методика та організація дослідження. Для вивчення особливостей впливу стилю батьківського ставлення на формування самооцінки дітей дошкільного віку нами проведене емпіричне дослідження. В даному дослідженні використано методики «Сходінки» (В.Г. Щур), методику

дослідження самооцінки особистості (за Т. Дембо і С.Я. Рубінштейн, адаптація А.М. Прихожан) та методики діагностики батьківського ставлення (за А.Я. Варга, В.В. Століним). У дослідженні взяли участь 60 дошкільників, які відвідують старші групи дошкільного навчального закладу №77 «Джерельце» м. Полтави, а також їх батьки.

Результати дослідження. Визначено, що для 37% досліджуваних властива низька самооцінка. Такі діти схильні недооцінювати власні можливості, негативно розцінюють свої навчальні уміння та можливості. Психологічним підґрунтям такого самооцінювання виступає невпевненість у собі або ж «захисна» реакція молодшої особистості, коли відбувається декларування (самій собі) власного невміння, відсутності здатності, що дозволяє не докладати жодних зусиль. 5% досліджуваних мають середню адекватну самооцінку, орієнтовані на оптимальне ставлення та оцінювання своїх можливостей та психологічних якостей. Вони переважно схильні ставити перед собою задачі середнього рівня складності та у більшості випадків їх виконують.

Також, для 58% досліджуваних притаманна висока самооцінка. Вони позитивно та на високому рівні розцінюють свої можливості та вираженість психологічних характеристик, позитивно оцінюють власну особистість загалом.

Встановлено, що найбільш високо оцінені досліджуваними такі якості, як власні розумові здібності, риси характеру та впевненість у собі. Натомість, досліджувані переважно схильні негативно оцінювати свої зовнішність та вираженість авторитету у стосунках з іншими людьми.

Найбільш вираженим типом батьківського ставлення є «симбіоз» (35%), менш вираженим є «маленький невдаха» (30%). Найменше вираженими є типи «авторитарна гіперсоціалізація» (20%) та «кооперація» (10%). Найменше проявляється такий тип, як «Відторгнення» (5%). На наш погляд, доцільно об'єднати виявлені типи батьківського ставлення у три групи – позитивне («кооперація»), нейтральне («симбіоз» і «маленький невдаха») та негативне («відторгнення» і «авторитарна гіперсоціалізація») ставлення.

Нами порівняно показники самооцінки дошкільників із позитивним та негативним типом батьківського ставлення. Встановлено, що дітям з різним типом батьківського ставлення властива відмінна самооцінка. Так, для 74% дошкільників із позитивним ставленням з боку батьків властива висока самооцінка. Внаслідок, позитивного та уважного ставлення до них, постійної підтримки, у таких дітей формується та закріплюється позитивна самооцінка.

Серед цих дітей лише 21% характеризується низькою самооцінкою, невпевненістю у собі, негативним ставленням до своєї особистості. Такі діти, хоча і мають позитивні стосунки з батьками, проте негативно оцінюють свої психологічні характеристики. Натомість, для 57% дошкільників із негативним типом стосунків із батьками властива низька самооцінка. Відсутність емоційної підтримки, заохочення, негативне оцінювання з боку значимого дорослого у таких дітей генералізуються в негативну оцінку своїх особистісних характеристик та особистості загалом. Вони недооцінюють свої можливості, завідома ставлять перед собою легко досяжні цілі, щоб не відчути негативних

емоцій у разі неможливості їх досягнення. дошкільники не схильні докладати значних зусиль для досягнення поставленої мети.

Висока самооцінка властива лише 36% дошкільників, які перебувають у негативних стосунках із батьками. Вони, не зважаючи на негативні стосунки з батьками та відсутність взаєморозуміння, мають високу самооцінку та позитивно ставляться до себе.

Висновки. Отже, встановлено зв'язок між стилем батьківського ставлення до дітей дошкільного віку та формуванням самооцінки у дитини. Чим більш оптимальним є стиль взаємодії батьків із дитиною, тим вищою є її самооцінка. Разом із тим, дана публікація не висвітлює всіх аспектів цього питання, зокрема, перспективою подальших досліджень виступає вивчення особливостей самооцінки дітей дошкільного віку та їх соціально значущих характеристик у залежності від переважаючого стилю спілкування з батьками.

Література:

1. Берегова Н. П., Степанюк О.К., Кушнір І.М. Психологічні особливості самооцінки дітей старшого дошкільного віку. *Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців : тези доп. VIII Всеукр. наук.-практ. конф.*, (Хмельницький, 9–10 квіт. 2020 р.). Хмельницький : ХНУ, 2020. С. 30-34.

2. Костюченко А.В. Особливості формування адекватної самооцінки дітей дошкільного віку. *Архів матеріалів міжнародних конференцій*. 2021. Вип. 25. С.483–486.

3. Павелків В.Р. Психологічні особливості та детермінанти морального розвитку особистості у дитячому віці. *Іноватика у вихованні*. 2018. Вип 7. С.6-17.

КОНФЛІКТНА ПОВЕДІНКА У МІЖОСОБИСТІСНІЙ ВЗАЄМОДІЇ ОПОНЕНТІВ ІЗ РІЗНИМ ТИПОМ ЛОКУСУ КОНТРОЛЮ

Сердюк О.О.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
serduyk@ukr.net*

Актуальність проблеми. Конфлікт є невід'ємною складовою різнобічної та багатошарової системи людських взаємовідносин. Незвичайна загостреність психологічних станів особистостей у конфліктних ситуаціях, відкрите зіткнення позицій, принципові зміни діяльності й настановлень особистості – всі ці та інші психологічні складові конфлікту вже досить довгий час привертають увагу дослідників. Науковцями вивчаються загальні особливості міжособистісних конфліктів (Н.Є. Завацька, С.Д. Максименко, Л.П. Матяш-Заяц, О.Г. Мирошник [1], Н.І. Пов'якель, Т.А. Яновська), досліджуються особливості перебігу, причини виникнення, способи попередження та ліквідації конфліктів (О.А. Донченко, Т.М. Титаренко), актуального значення набуває аналіз різних видів конфліктів (А.М. Бандурка, О.А. Донченко, Г.В. Павленко [2], О.Є. Поліванова [3]).